

1993-nji ýylyň 1-nji noýabryndan milli pul bolan manadyň girizilmegi we 2009-njy ýylyň 1-nji ýanwaryndan milli walýutanyň – denominasiýasynyň geçirilmegi Türkmenistanyň döwlet nyşany hökmünde-de, ýurduň ykdysadyýetiniň esasy hökmünde-de obýektiv zerurlyk bolupdy.

Berkarar döwletimiziň bagtyýarlyk döwründe millimanadyň orny has hem aýratyn ähmiýete eýe bolýar. Çünki ýurduň mundan beýläk-de ösmegi Türkmenistanyň Halk maslahatynyň adatdan daşary XXI mejlisinde Gahryman Arkagadymyz Gurbanguly Berdimuhamedowyň belleýşi ýaly, durmuş toplumyň özgerdilmegine, ykdysadyýetiň döwrebaplaşdyrylmagyna, oba hojalygynyň ýokary galmagyna, telekeçiligiň goldanylmagyna, özgertmeleriň esasy ugrunyň sebitlere geçirilmegine gönükdirilýär. Şonuň bilen baglylykda milli pul ulgamynyň rejeli işlemegi bilen baglanyşykly ençeme çäreler görüldi.

Milli manadyň netijeliligini ýokarlandyrmak, nyrlaryň emele gelşini ýönekeýleşdirmek, ykdysadyýeti bazar şertlerine uýgunlaşdyrmak, hasaba alşy we hasaplaşyklary ýeňilleşdirmek, şonuň ýaly-da döwlet serişdelerini tygşyt-lamak üçin Türkmenistanyň Prezidentiniň 2008-nji ýylyň 27-nji awgustyndaky Permany bilen 2009-njy ýylyň 1-nji ýanwaryndan Türkmenistanda milli pul birliginiň denominasiýasy (pul belgileriniň gymmatynyň üýtgedilmegi) geçirildi.

Ýurdumyzda Türkmenistanyň Prezidentiniň durmuşa geçirýän özgertmeleri, hususanda, milli ykdysadyýetimiziň ýokary ösüş depginlerini, dünýä ykdysadyýetine goşulýşmagyny we halkara hyzmatdaşlygyň netijeliliginiň artmagyny, ahyrky netijede bolsa halkyň maddy halýag-da ýynyň gowulanmagyny üpjün etmäge gönükdiri len milli manadyň denominasiýasynyň geçirilmegi bazar gatnaşyklaryna geçmekde we ýurduň dünýä hojalyk gatnaşyklaryna goşulýşmagynda möhüm ähmiýete eýedir.

Denominasiýa – ykdysady nukdaýnazardan dola ny şykdayy pullaryň köne nusgalarynyň nominal gymmaty azaldylan täze nusgalaryna çalyşmak arkaly ýurduň pul birlikleriniň berkidilmegidir.

Denominasiýany geçirmegiň birnäçe ykdysady ähmiýeti bar. Olar şu aşakdakylardan ybarat:

- manadyň hümmetini pugtalandyrmak;
- milli manadyň dolanyşygynyň netijeliligini ýokarlan-dyrmak;
- nyrlaryň emele gelşini ýönekeýleşdirmek;
- ykdysadyýetiň durnukly ösmegini üpjün etmek;
- täze milli pul birliginiň nominal düzümini halkara ülnülerine laýyk getirmek;
- nagt pul serişdeleriniň taýýarlanylmagy, saklanylmagy, daşalmagy bilen bagly çykdaýylary

azaltmak;

- töleg amallarynyň ähli görnüşleri üçin çykdajylaryň kemelmegine şert döretmek;
- hasaplaşyklary geçirmegi we statistiki hasabatlary düzmeği ýeňilleşdirmek, sonuň ýaly-da ýalňyşlyklaryň önüni almak, wagty tygşytlamak;
- täze milli pul birliginiň goraglylygyny has ýokary derejede üpjün etmek;
- ýurduň we ilatyň maliýe taýdan durnuklylygyny has-da pugtalandyrmak.

Türkmenistanda 2009-njy ýylyň ýanwar aýynyň 1-inden ýurdumyzyň ykdysadyýetinde milli manadyň dolanyşy gynyň netijeliligini ýokarlandyrmak, nyrhalaryň emele gel şini ýönekeýleşdirmek we bazar gatnaşyklaryna uýgunlaş dyrmak, hasaplaşyklary geçirmegi aňsatlaşdyrmak, döwlet serişdelerini tygşytlamak hem-de milli pul ulgamy-ny özgertmegiň netijeliligini üpjün etmek maksady bilen geçirilen denominasiýa pul birlikleriniň nominal ölçeginiň 5 000 esse azaldylmagy görnüşinde geçirdi. Denominasiýa 2009-njy ýylyň 1-nji ýanwaryndan dekabir aýynyň 31-i aralygynda amala aşyryldy. Şol döwürde milli manadyň köne nusgalary täze nusgalary bilen bir hatarda nagt hasaplaşyklaryň ähli görnüşlerinde kanuny töleg serişdesi hökmünde ulanyldy. 2010-njy ýylyň 1-nji ýanwaryndan 31-nji dekabir aralygynda Türkmenistanyň çäginde hereket edýän ähli banklarda milli puluň köne nusgalary täze nusgalara çäklendirilmedik möçberde çalşyldy. 2009-njy ýylyň 1-nji ýanwaryndan dolanyşyga girizilen täze türkmen milli manadynyň 1 manady dolanyşykdaýy öňki 5000 manada deň boldy.

Dolanyşyga täze türkmen milli manadynyň gymmaty 1, 5, 10, 20, 50, 100, 500 manat bolan banknotlar we 1, 2, 5, 10, 20, 50 teňňä deň şaýy pullary girizildi. Dolanyşyga girizilen täze pul birliklerinde türkmeniň beýik şahsyýetleriniň şekilleri ýerleşdirilen. Gymmaty 1 manada deň banknotda Togrul beg Türkmeniň, 5 manatda Soltan Sanjar Türkmeniň, 10 manatda Magtymguly Pyragynyň, 20 manatda Görogly beg Türkmeniň, 50 manatda Gorkut ata Türkmeniň, 100 manatda Oguz han Türkmeniň we 500 manatda Türkmenistanyň ilkinji Prezidenti Saparmyrat Türkmenbaşynyň şekili ýerleşdirilendir.

Guwançmyrat AGAJYKOW
Türkmenistanyň Döwlet egergetika
institutynyň talyby